

محمود حدادی

سخن در حضور

یادداشت‌هایی درباره ادبیات آلمانی
حضور ادبیات آلمانی در ایران

www.ketab.ir

حدادی، محمود، ۱۳۳۶ -
سخن در حضور: یادداشت‌هایی درباره ادبیات آلمانی، حضور ادبیات آلمانی در ایران/ محمود حدادی؛
ویراستار مهدی سجودی مقدم.
تهران: مهراندیش، ۱۴۰۱.
۱۹۲ ص.

۹۷۸-۶۲۲-۷۸۴۷-۴۹-۹

PT ۴۰۱

۹۰۰۹۱۴/۸۳۰ ۸۷۰۷۱۳۵

در این کتاب از «نشانه درنگ» که با علامت «» مشخص می‌شود، استفاده شده است. «نشانه درنگ» نویسه مناسبی است که به جای ویرگول نابجای نشیند و بسیاری از دشواری‌های خواندن درست متن فارسی را نیز برطرف می‌کند.

سخن در حضور

یادداشت‌هایی درباره ادبیات آلمانی
حضور ادبیات آلمانی در ایران

• محمود حدادی •

• ویراستار: مهدی سجودی مقدم •

• آماده‌سازی و نظارت فنی: مهراندیش •

• چاپ اول، تهران، ۱۴۰۱ • چاپ: قشقای •

• ۵۰۰ نسخه • شماره نشر: ۲۸۳ •

• قیمت: ۸۱۰۰۰ تومان • شابک: ۹-۴۹-۷۸۴۷-۶۲۲-۹۷۸ •

هرگونه خلاصه‌نویسی، تکثیر و یا تولید مجدد این کتاب، به‌صورت کامل و یا بخشی از آن، اعم از چاپ، کپی، فایل صوتی یا الکترونیکی بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

انتشارات مهراندیش

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پایین‌تر از خیابان وحید نظری، کوچه

غلامرضا قدیری، شماره ۲۳.

تلفن: ۶۶۴۸۹۳۶۵ - ۲۱

۹۱۲۵۵۹۱۶۰۲

www.mehrandishbooks.com mehrandishnashr@gmail.com

mehrandishnashr

mehrandishbooks

@mehrandishbooks

فهرست

۷	یادداشتی در مقدمهٔ این دفتر.....
۱۱	از نگاهِ نظم‌بخشِ هنر.....
۱۶	از چستیِ ادبیات و نویسنده.....
۲۱	از ریشه‌های روایت.....
۲۲	نگاهی به روایت‌های پربسامدتر در ادبیات معاصر آلمانی.....
۲۸	نگاهی دیگر به بینامتنیت.....
۳۴	از دین به ساحِ هنر.....
۴۰	اسطوره و ادبیات رئالیستی.....
۴۶	از طنز و توهم.....
۴۸	بوشنر و سخن از علت.....
۵۱	از مقام فرد در تاریخ.....
۵۶	در باب ضرورتِ طنز.....
۶۰	دیرآمدگان نهضتِ روشنگری.....
۶۵	زمین وطن من نشد.....
۷۱	سخن در حضور، از زبان گفتاری و نوشتاری.....
۷۶	منت خدای را عز و جل، شاهد مثالی چند از ادبیات کلاسیک.....
۸۰	ناپلئون و مکتب رمانتیسم آلمانی.....
۸۶	واقعیت و شناخت.....

۹۱.....	یادداشت‌هایی درباره ترجمه.....
۹۲.....	از اصلیت ترجمه، با مقدمه‌ای در باب مقام کتاب.....
۹۷.....	ترازوی بی‌توازن ترجمه در ایران «حق‌وردی کجا ماند؟».....
۱۰۲.....	ترجمه و پای چوبین "وفاداری".....
۱۱۴.....	از میزبانی مترجم.....
۱۱۸.....	گردش در زیر درختان نخل.....
۱۱۸.....	از «ترجمه‌ناپذیری» شعر.....
۱۲۵.....	ویراستاری از نگاه بیرون.....
۱۲۹.....	سوزانه لانگه و ترجمه او از دن کیشوت، سخن سروانتس، باری دیگر.....
۱۳۵.....	در معرفی چند برگردان.....
۱۳۸.....	آیا چیست نفرت؟.....
۱۴۳.....	از فاوست گونه.....
۱۵۱.....	به هزار جلوه، جلوه‌ای از یکالکی.....
۱۶۲.....	فریدریش هُلدرلین و رمان یگانه او.....
۱۷۱.....	بر مزار بتهوون.....
۱۷۸.....	کافکا در تکرار.....
۱۸۵.....	از صدق صدا، صداهاى مراکش.....

نهضت ترجمه در ایران عصر جدید برای آنکه بتواند در عرصه فرهنگ به جایگاهی فراخور نقش جهانی خود برسد، راهی دشوار در پیش داشته است، از جمله به دلیل آنکه در ابتدا چندان تکیه‌ای بر نظریه نداشت، بر تعریفی از ترجمه که از زبان‌شناسی، تأویل و تفسیر معیار گرفته باشد، نیز از زیبایی‌شناسی و فلسفه. وانگهی تا سال‌ها در همه زبان‌ها هم نماینده نداشت، بلکه تا دیری تنها رابطش زبان فرانسوی بود؛ به منت فرانسوی‌دوستی بزرگان قاجار؛ تا سپس در نگاه به ادبیات جهان، انگلیسی دریچه‌ای فراخ‌تر به رویش گشود. ایتالیایی، اسپانیایی و حتی روسی دیرتر نمایندگان خود را یافتند، یا که هنوز هم به نسبت مقام و غنای ادبی خود نیافته‌اند. محدودیت به یک زبان طبیعی است که بر بیشتر ناشران هم شامل می‌شد و هنوز هم می‌شود و با این نارسایی؛ تکیه ترجمه در ایران باز هم سست‌تر؛ گذشته از اثر بازدارنده موانع سیاسی، اقتصادی و حتی فنی و رسانه‌ای.

ترجمه مستقیم از آلمانی به دهه چهل قرن گذشته خورشیدی برمی‌گردد؛ با راه یافتن رشته این زبان به دانشگاه تهران. از آن‌پس ترجمه آن نویسندگان آلمانی که آثاری با درون‌مایه جهانی‌تر داشتند، از زبان خود آن‌ها به فارسی امکان‌پذیرتر شد و از جمله این نویسندگان بوده است بیش از همه کافکا که هم جهانی‌اندیش بود و هم معاصر، نیز برتولت برشت که با محتوای آموزشی و سوسیالیستی آثارش در کشورهای جهان سوم پر خواننده بود، خاصه در حیطه آثار نمایشی. گوته کلاسیک، با وجود مقام بلندش، دیرتر این امکان نسبی را یافت و متأسفانه شیلر بزرگ هنوز هم در عمل نیافته است!

من از اوایل دهه شصت - به سهم اندک خود - در این روند شرکت داشته‌ام، خاصه با ترجمه آثار هاینریش مان و برادر مشهورترش توماس مان. در این راه البته به حیطه‌هایی نو هم سر زده‌ام، از جمله با ترجمه مجموعه‌ای از داستان‌های هاینریش فون کلايست

که آثارش اوجی از روایتگری کلاسیک و رمانتیک است؛ نیز با مجموعه‌ای از شعرهای هلدلرلین. ضمن آنکه قالب آنتولوژی فرصتی بوده است تا بر اساس نمونه داستان کوتاه از نویسندگان آلمانی زبان بیشتری در عرصه ترجمه نام ببرم. یادداشت‌های حاضر در حاشیه این ترجمه‌ها یا در تفسیر بر آن‌ها به قلم آمده‌اند، در فاصله‌ای شاید پانزده‌ساله برای مجله‌های ادبی یا که بخش ادبی روزنامه‌ها.

باید دانست در چهل سال گذشته در ایران نه یک کتابخانه آلمانی بوده است، نه کتاب‌فروشی آلمانی، نه حتی امکان آسان خرید کتاب از خارج با این فروبستگی و ناهمسنکی در حیطه ارزی. از این رو مرجع این یادداشت‌ها کتاب‌هایی بوده‌اند که دست تصادف یا عنایت یک آشنا در دسترس آورده است، جز این فرهنگ‌نامه‌ها و در این اواخر حتی اینترنت... در چنین شرایطی عطف و ارجاع بر این یادداشت‌ها نه‌چندان تناسبی داشت، و نه از دید شخصی لطفی. با این حال تأکید می‌کند که این نوشته‌ها حاصل مطالعه بوده است، یا اندوخته‌ای از پیش دانش و تدریس، و جابه‌جا یادداشت‌برداری از منابعی که از آن‌ها یاد شد. به این ترتیب، یقین که کنار هم آمدنشان در این دفتر در شناخت ادبیات آلمانی یا رابطه بینامتنی آن با ادبیات فارسی چشم‌اندازی کم‌وبیش باز می‌کند. در یک دسته‌بندی سه‌گانه موضوعی، ابتدا یادداشت‌هایی بر ادبیات آلمانی می‌آید، سپس چند نکته در باب ترجمه، و در پایان شرح دوسه کتاب به ترجمه همین قلم.^۱

حدادی

بهار ۱۴۰۱

۱. عمده منابعی که مرجع این یادداشت‌ها بوده‌اند:

- Fischer Lexikon Literatur, herausgegeben von U. Ricklefe, Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 2002.
- Literatur Lexikon, Grundbegriffe der Germanistik, herausgegeben von H. Brunner und Moritz, Erich Schmidt Verlag, Berlin 1997.
- Arbeitsbuch Literaturwissenschaft. Th. Erich und V. Wiemann, UTB Verlag, München, 2001.
- Literarische Übersetzung, Jörn Albrecht, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1998.
- Vormärz, Erläuterungen zur deutschen Literatur, Volks und Wissen Verlag, Berlin 1977.
- Erotik der Geühle, Goethe und seine Deutschen, Gerhard Schulz C.H. Beck verlag, München 1998.